

บทความวิจัย

การพัฒนากฎหมายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวสีเขียว Legal Development to Promote Green Tourism

วันที่รับบทความ (Received) : 15 กันยายน 2568

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 22 ธันวาคม 2568

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 30 ธันวาคม 2568

วันที่ตีพิมพ์บทความ (Publish an article) : 31 ธันวาคม 2568

วิชัย โสสุวรรณจินดา^{1*}

Vichai Thosuwonchinda

บัณฑิตวิทยาลัย หลักสูตรดุซงญอบัณฑิตสาขานโยบายสาธารณะและการจัดการ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต
Graduate School, Ph.d., Programme on Public Policy and Management, Kasem Bundit University
เลขที่ 1761 ถนนพัฒนาการ 37 เขตสวนหลวง กรุงเทพมหานคร 10250
No.1761 Pattanakarn 37 Road SuanLuang District, Bangkok 10250 Thailand

วงศ์วิภา โสสุวรรณจินดา²

Vongvipa Thosuwonchinda

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
Faculty of Management Science, Phranakhon Rajabhat University
No.9 ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงอนุสาวรีย์ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร 10220
No.9 Changwattana Rd.,Bangkhen District Bangkok 10220 Thailand

E-mail: vichai_tho @yahoo.co.th

¹ ผู้นิพนธ์หลัก (first author)

² ผู้นิพนธ์ร่วม (co-author)

* ผู้ประพันธ์บรรณกิจ (Corresponding Author)

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ วิเคราะห์นโยบาย กฎหมาย กฎ ระเบียบ ที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจการท่องเที่ยว และนำผลการศึกษาเป็นข้อมูลในการเสนอแนะให้มีการปรับปรุงหรือแก้ไข กฎหมาย กฎ ระเบียบ ที่เป็นอุปสรรค เพื่อเอื้อต่อการประกอบธุรกิจ ในบริบทที่ต้องคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม วิธีการในการศึกษา ใช้การศึกษาทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ และการประชุมรับฟังความคิดเห็น (Focus Group) จากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

ผลการศึกษาพบว่า แม้ประเทศไทยจะมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก แต่ประเทศไทย ยังไม่มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมโดยตรง และยังมี กฎหมาย กฎ ระเบียบที่เป็นปัญหา อุปสรรคเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมด้วย

ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะ ดังนี้ (1) ควรมีการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวให้มีแนวทางการดำเนินการที่สอดคล้องกับการท่องเที่ยวสีเขียว เช่น กฎหมายโรงแรม กฎหมายอาหาร กฎหมาย การท่องเที่ยว กฎหมายขนส่ง เป็นต้น (2) ให้มีนโยบายส่งเสริม มาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวและมาตรฐาน โรงแรมที่เป็นมิตรกับสุขภาพและสิ่งแวดล้อม ทั้งการบริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวต้องสอดคล้องกับ มาตรฐานอาเซียน ทั้งมาตรฐานสปา มาตรฐานภัตตาคาร มาตรฐานโฮมสเตย์ มาตรฐานโรงแรมสีเขียว เป็นต้น (3) กฎหมายส่งเสริมการลงทุน กำหนดให้มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้แหล่งท่องเที่ยวทั่วประเทศมีการ ปรับปรุงสถานที่ให้เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการเปลี่ยนจากการใช้ยานพาหนะที่ใช้น้ำมันมาเป็นใช้ ไฟฟ้า และส่งเสริมการลงทุนแก่ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวที่ลงทุนด้านการใช้พาหนะเพื่อบริการ นักท่องเที่ยว (4) องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นควรมีแผนงานการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับ สิ่งแวดล้อมโดยรัฐบาลให้การสนับสนุน เช่น ให้มีการปรับเปลี่ยนใช้รถไฟฟ้าเป็นรถโดยสารประจำทาง และ ส่งเสริมการดัดแปลงรถยนต์ที่ใช้เชื้อเพลิงจากระบบน้ำมันเป็นรถไฟฟ้า และจัดทำแผนพัฒนาเมืองให้เป็น เมืองคาร์บอนต่ำ (5) พิจารณาให้มีการออกกฎหมายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เช่นเดียวกับในต่างประเทศ เช่น กฎหมายที่กำหนดความรับผิดชอบต่อผู้ที่ปล่อยสารอันตราย และ กำหนดให้ผู้ก่อมลพิษต้องรับผิดชอบร่วมกันในการชดเชยค่าเสียหาย

คำสำคัญ : การท่องเที่ยวสีเขียว; กฎหมายการท่องเที่ยว; การคุ้มครองสิ่งแวดล้อม

Abstract

The study of Legal Development to Promote Green Tourism aims to analyze policy, law, rule and regulation concerning tourism business in order to give suggestions to develop or eliminate obstacles for business development in the context of green tourism. Mix study Method was used in this study including questionnaire, in-dept interview and focus Group discussion.

The result of the study shows that even though there is so many Laws concerning Tourism in Thailand, but still no law directly concerning green tourism and also many policy, law, rule and regulation obstruct development of green tourism.

Suggestions from the study are (1) All Law concerning Tourism should be develop to promote Green Tourism such as Hotel Law, Food and Restaurant Law, Tourism law, Transportation Law. (2) The policies concerning Green Health Attraction and Green Health Hotel should be set and promote for all tourism places and tourism hotel. Besides, all tourism services must be set in the same standard of ASEAN Standard such as ASEAN Spa Service Standard, ASEAN Green Restaurant and Green Homestay, ASEAN Green Hotel Standard. (3) Investment Promotion law should give incentives to all tourism places to to develop their place to green tourism including changing fuel car to electric car and give promotions for tourism business to use electric car to serve their customers. (4) Local government should has plan to promote green tourism in their area such as giving incentives for using public electric bus and promote transformation from fuel car to electric car including Low Carbon City Development Plan with support of central government. (5) New law should be enacted, as in foreign countries, to give responsibility to pollution makers for all damages compensation.

Keywords: Green Tourism; Tourism Law; Environmental Protection

1. บทนำ

เศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) เป็นรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจที่เข้ามาแก้ปัญหาโลกที่กำลังเผชิญกับความเสียหายจากการเพิ่มขึ้นของประชากรโลกที่นำไปสู่ความต้องการที่เพิ่มขึ้นทั้งด้านอาหารและพลังงาน พื้นที่ทำการเกษตรและที่อยู่อาศัย การสร้างการเติบโตทางเศรษฐกิจโดยใช้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลือง ทำให้ทรัพยากรลดจำนวนลงไปมาก บางส่วนเสื่อมโทรม มีการปล่อยของเสียออกสู่สิ่งแวดล้อมเป็นจำนวนมากเกินความสามารถของโลกที่จะรองรับได้ ดังนั้นเศรษฐกิจที่พัฒนาด้วยการคำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อมใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสมและตระหนักถึงคุณค่า ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก และการกระจายความมั่งคั่งอย่างทั่วถึงจึงเป็นเศรษฐกิจที่ทุกประเทศต้องนำไปเป็นแนวทางพัฒนาวัตถุประสงค์หลักของเศรษฐกิจสีเขียว คือ ใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ ลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ ปกป้องความหลากหลายทางชีวภาพ สร้างงานสีเขียว ส่งเสริมประสิทธิภาพการใช้พลังงาน ลดความยากจนด้วยการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ส่วนการท่องเที่ยวสีเขียวได้ใช้แนวคิดเศรษฐกิจสีเขียวในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนเป็นแนวคิดสำคัญที่ตอบสนองต่อความต้องการของคนรุ่นปัจจุบันโดยไม่ทำให้คนรุ่นอนาคตต้องเสียโอกาสในการตอบสนองความต้องการ

องค์การการท่องเที่ยวโลก (UNWTO) และโปรแกรมเพื่อสิ่งแวดล้อมของสหประชาชาติ (UNEP) ได้กำหนดนิยามของการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนว่าเป็นการพัฒนาที่ให้ความสำคัญกับผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมทั้งในปัจจุบันและอนาคตโดยเน้นตามความต้องการของนักท่องเที่ยว อุตสาหกรรม สิ่งแวดล้อม และชุมชนหรือเจ้าของพื้นที่ โดยครอบคลุมทุกประเภทของการท่องเที่ยว ทั้งการท่องเที่ยวกระแสหลักและการท่องเที่ยวทางเลือกต่าง ๆ ทั้งนี้ การขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนจะให้ความสำคัญกับประเภทของการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับแนวทางและเป้าหมายการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน เช่น การท่องเที่ยวโดยชุมชน การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการท่องเที่ยวสีเขียว เป็นต้น

การพัฒนาเศรษฐกิจด้วยการปกป้องทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (Green Growth) จะทำให้มีการพัฒนาที่ยั่งยืน ลดปัญหามลพิษ และสามารถสร้างเศรษฐกิจในรูปแบบที่ไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม (Green Economy) และในแง่ของการส่งเสริมการท่องเที่ยวก็จะทำให้เกิดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (Sustainable Tourism)

ประเทศไทยมีโครงการและการรับรองเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวสีเขียวสำคัญหลายโครงการ ได้แก่ ใบไม้เขียว (Green Leaf Environmental Certification Of Hotel Operational Standards) โรงแรมสีเขียว (Green Hotel) แนวคิด 7 Green ตลอดจนการรับรองผลิตภัณฑ์สีเขียวต่าง ๆ เช่น ฉลากสีเขียว ฉลากเบอร์ 5 สัญลักษณ์ของวีสดูรีไซเคิล เครื่องหมายรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตร และอาหาร (Q) สัญลักษณ์ของมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีโครงการและกิจกรรมของหน่วยงานต่าง ๆ เช่น โครงการอุทยานแห่งชาติสีเขียว โครงการชายหาดติดดาว โครงการแผนที่สีเขียว เป็นต้น ทั้งนี้การท่องเที่ยวสีเขียว จะมีการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม มีความสอดคล้องกลมกลืนกับคุณค่า

ของทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว โดยเป็นกิจกรรมที่ให้ความเพลิดเพลิน หรือสนุกสนาน ให้โอกาสในการเรียนรู้และเพิ่มพูนประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยว ซึ่งส่งผลกระทบต่อทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด มีชุมชนสีเขียว (GREEN COMMUNITY) ที่มีการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในทิศทางที่ยั่งยืน พร้อมมีการดำเนินงานที่เน้นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะอย่างยิ่ง การดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมและวิถีชีวิตอันเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนการท่องเที่ยว และการบริการสีเขียว (GREEN SERVICE) ที่มีรูปแบบการให้บริการของธุรกิจท่องเที่ยวแขนงต่าง ๆ ที่สร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยวด้วยมาตรฐานคุณภาพที่ดี ควบคู่ไปกับการดำเนินการรักษาสีเขียว พร้อมช่วยลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากการให้บริการต่าง ๆ โดยเฉพาะ ในเรื่อง การจัดการเรื่องสิ่งแวดล้อม และมีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม (GREEN PLUS) ซึ่งก็คือการลดการใช้สิ่งของเท่าที่จำเป็น ละปริมาณสิ่งของที่คิดว่าเป็นพอดี เลิกหากคิดว่าสิ่งของนั้นไม่จำเป็นต่อชีวิต และหากนำสิ่งที่ใช้แล้วกลับมาใช้ใหม่ได้

การส่งเสริมการท่องเที่ยวสีเขียว จะเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาเศรษฐกิจแบบองค์รวมใน BCG Model ซึ่งรวมการพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ (Bioeconomy) ที่มุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรชีวภาพเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม พัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์มูลค่าสูง เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular economy) ที่คำนึงถึงการนำวัสดุต่างมาใช้ประโยชน์ให้มากที่สุดโดยไม่มีของเหลือ และเศรษฐกิจสีเขียว (Green economy) ที่เน้นพัฒนาเศรษฐกิจควบคู่ไปกับการพัฒนาสังคมและการดูแลสิ่งแวดล้อมให้เกิดความสมดุลและยั่งยืนไปพร้อมกัน

2. แนวคิดเกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวสีเขียวในต่างประเทศ

การศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจการท่องเที่ยวต่อสิ่งแวดล้อมในต่างประเทศนั้น ในการศึกษาได้ศึกษากฎหมายใน 6 ประเทศ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส ญี่ปุ่น อินโดนีเซีย สาธารณรัฐประชาชนจีน และออสเตรเลีย พบว่า ประเทศต่าง ๆ ได้มีการออกกฎหมายเพื่อส่งเสริมแนวคิดการท่องเที่ยวสีเขียว ดังนี้

2.1 แนวคิดในการลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

ประเทศสหรัฐอเมริกา มีกฎหมาย The National Environmental Policy Act of 1969 as amended (NEPA) กำหนดให้มีการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมก่อนดำเนินโครงการต่าง ๆ เพื่อป้องกันและลดผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อม ประเทศญี่ปุ่น มีกฎหมาย The Low Carbon City Promotion Act (Eco-city Law) กำหนดแนวทางและมาตรการเพื่อลดปริมาณก๊าซคาร์บอนในเขตเมือง รวมถึงการให้สิทธิประโยชน์พิเศษ เช่น การลดภาษีแก่ภาคธุรกิจที่สามารถลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนลงได้ ประเทศสาธารณรัฐอินโดนีเซีย มีกฎหมาย Law on Tourism (Law of RI No. 10 of 2009) กำหนดให้นักท่องเที่ยว ต้องมีส่วนร่วมในการสงวนและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ทั้งในด้านการรักษาความสะอาดและป้องกันการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ และผู้ประกอบการในภาคการท่องเที่ยวมีหน้าที่ตามกฎหมายในการรักษาและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและวัฒนธรรม

2.2 แนวคิดในการควบคุมการปล่อยมลพิษ

ประเทศสหรัฐอเมริกา มีกฎหมาย The Clean Air Act of 1963 as amended ใช้เพื่อควบคุมมลพิษทางอากาศในระดับประเทศ กฎหมาย The Pollution Prevention Act of 1990 (PPA) กำหนดให้รัฐบาลกลางวางนโยบายที่ส่งเสริมการใช้มาตรการบำบัดและลดของเสียอย่างมีประสิทธิภาพตามมาตรฐานที่กำหนด ประเทศออสเตรเลีย มีกฎหมายกำหนดให้ยานพาหนะต่าง ๆ ที่ใช้เพื่อการขนส่งนักท่องเที่ยว เช่น เรือเฟอร์รี่ เรือสำราญขนาดใหญ่ เรือเล็ก หรือเจ็ตสกี ต้องผ่านการจดทะเบียนกับหน่วยงาน The Australian Maritime Safety Authority (AMSA) ส่วนประเทศฝรั่งเศส กำหนดให้ธุรกิจการขนส่งทางบกสำหรับบริการนักท่องเที่ยวในประเทศฝรั่งเศส เช่น บริษัทนำเที่ยวที่ให้บริการรถบัสหรือรถโค้ช จำเป็นต้องมีใบอนุญาต และผู้ประกอบการต้องดำเนินการจัดทำประกันภัยสำหรับรถและคนขับด้วย เพื่อรับรองความปลอดภัยในการให้บริการ

2.3 แนวคิดในการกำหนดความรับผิดชอบของผู้ที่ปล่อยสารอันตราย

ประเทศสหรัฐอเมริกา มีกฎหมาย The Comprehensive Environmental Response, Compensation and Liability Act กำหนดความรับผิดชอบต่อผู้ที่ปล่อยสารอันตราย และกำหนดให้ผู้ก่อมลพิษต้องรับผิดชอบร่วมกันในการชดเชยค่าเสียหาย ประเทศญี่ปุ่นมีกฎหมาย The Act Partially Amending the Law on Special Tax Measures (Tax Reform Act 2012) กำหนดการเก็บภาษีคาร์บอน (Carbon tax) เพื่อบรรเทาภาวะโลกร้อน (Climate Change) ซึ่งรายได้จากการเก็บภาษีจากการนำเข้าน้ำมันดิบเหล่านี้ จะนำไปใช้เพื่อพัฒนาการใช้พลังงานหมุนเวียนและดำเนินมาตรการประหยัดพลังงานของประเทศ ประเทศอินโดนีเซียได้สร้างระบบการคำนวณใบอนุญาตการปล่อยก๊าซคาร์บอน การเก็บภาษีสิ่งแวดล้อม และการสนับสนุนผู้ประกอบการที่ดำเนินธุรกิจอย่างเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และให้สิทธิประโยชน์ทางเศรษฐกิจแก่นักลงทุนที่สนับสนุนการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ส่วนประเทศฝรั่งเศส มีกฎหมาย The Law 2021-1104 of 22 August 2021 on combating climate change and strengthening resilience to its effects กำหนดให้ผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมต่างๆ เช่น สิ่งทอ อาหาร เฟอร์นิเจอร์ การโรงแรม และผลิตภัณฑ์อิเล็กทรอนิกส์ ต้องแสดงรายละเอียดข้อมูลเกี่ยวกับผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมให้ลูกค้าทราบอย่างชัดเจน เพื่อสร้างความตระหนักให้กับผู้บริโภคเกี่ยวกับผลกระทบของสินค้าและบริการต่อสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ยังกำหนดให้ผู้ผลิตและผู้นำเข้าสินค้าที่มีแนวโน้มก่อให้เกิดของเสียและขยะต้องแสดงข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะและคุณภาพทางด้านสิ่งแวดล้อมของตัวสินค้าอย่างชัดเจนว่า สินค้าประกอบด้วยวัสดุที่สามารถรีไซเคิลได้หรือไม่ มีการใช้ทรัพยากรหมุนเวียนในกระบวนการผลิต ระบุวิธีการซ่อมแซมและการนำกลับมาใช้ใหม่ รวมถึงการห้ามใช้พลาสติกในผลิตภัณฑ์บางประเภท

2.4 แนวคิดในการให้องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นร่วมรับผิดชอบในการปกป้องสิ่งแวดล้อม

ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน มีกฎหมาย The Environmental Protection Law of the People's Republic of China (2014 Revision) กำหนดหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐทั้งในระดับส่วนกลางและระดับท้องถิ่นในการจัดทำแผนอนุรักษ์และปกป้องสิ่งแวดล้อม ประเทศญี่ปุ่น กำหนดให้

รัฐบาลท้องถิ่นจะต้องจัดทำแผนพัฒนาเมืองคาร์บอนต่ำ (Low Carbon City Development Plan) โดยได้รับการสนับสนุนด้านการเงินจากรัฐบาลกลางเพื่อการพัฒนาให้เมืองมีประสิทธิภาพในการใช้พลังงานสูงขึ้น

2.5 แนวคิดในการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

ประเทศอินโดนีเซียมีกฎหมาย Government Regulation No. 22 of 2021 on Environmental Protection and Management กำหนดให้ผู้ประกอบการที่มีความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อม เช่น โรงแรม รีสอร์ท หรือธุรกิจอื่น ๆ ที่อาจส่งผลกระทบต่อธรรมชาติ ต้องจัดทำรายงานผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม และมีการกำหนดหลักเกณฑ์และแนวทางการปฏิบัติซึ่งใช้ตัวชี้วัดเพื่อประเมินความยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่ง โดยให้ความสำคัญกับการคุ้มครองระบบนิเวศ การลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก และการอนุรักษ์พลังงาน ระบบการจัดการน้ำ ขยะ และน้ำเสียในแหล่งท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังสนับสนุนการใช้ระบบขนส่งที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และการลดมลพิษจากแสงและเสียง ซึ่งเป็นการปรับปรุงให้การท่องเที่ยวสอดคล้องกับเป้าหมายของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

3. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวสีเขียวในประเทศไทย

การศึกษากฎหมายในการศึกษาวิจัยนี้ ได้มีการศึกษากฎหมายเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทุกระดับ ผลการศึกษา พบว่า ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมโดยตรง มีเพียงพระราชบัญญัติความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน พ.ศ. 2554 ที่กล่าวถึงนายจ้างที่ต้องจัดการสิ่งแวดล้อมในสถานที่ทำงานให้ต้องไม่เป็นอันตรายต่อลูกจ้าง พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 กล่าวถึงสิทธิผู้บริโภคที่จะต้องได้รับสินค้าที่ปลอดภัย พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2562 กำหนดพื้นที่สำหรับกิจการที่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 กำหนดมาตรฐานสิ่งแวดล้อมทั้งทางอากาศ ทางน้ำ และพื้นดิน พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ที่ให้การคุ้มครองดูแลผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับสุขภาพของประชาชน และพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2551 ที่เน้นบทบาทของธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ในการส่งเสริมการท่องเที่ยว และยังไม่ครอบคลุมถึงสิ่งแวดล้อมโดยตรง

4. ผลสรุปจากแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ และการรับฟังความคิดเห็นด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจการท่องเที่ยวสีเขียว

พบว่า ปัจจุบันยังมีกฎหมาย กฎ ระเบียบที่เป็นปัญหา อุปสรรคเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวสีเขียว ดังนี้

4.1 ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายที่ขาดความชัดเจน เช่น กฎหมายอาหาร กฎหมายโรงแรม ส่งผลให้ขาดมาตรฐานในการบังคับใช้ที่ตรงกัน เช่น มาตรฐาน GREEN Health Attraction (ที่เพิ่มเติมเรื่องของสุขภาพอนามัย) เน้นความสะอาด การจัดการขยะ การจำกัดของเสีย และดูแลสุขภาพของเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน โดยมีเงื่อนไขมากกว่ามาตรฐานสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ มาตรฐานในการปฏิบัติงาน (SOP) สำหรับ

จัดการขยะทั้งกระบวนการ เริ่มจากการคัดแยก (ขยะมูลฝอยชุมชน ขยะอาหาร ขยะอินทรีย์ และขยะอันตราย) จัดเก็บ/ขนขยะมูลฝอย และกำจัดขยะ เพื่อแก้ไขปัญหาขยะรวมกันที่ปลายทาง

4.2 มีกฎหมายหลายฉบับที่ใช้บังคับในเรื่องเดียวกัน เช่น กฎหมายผังเมือง กฎหมายของท้องถิ่น และกฎหมายด้านสาธารณสุข ในการใช้ประโยชน์ที่ดิน เป็นต้น หรือกรณีของปัญหาการทับซ้อนในการใช้ประโยชน์ในพื้นที่เดียวกัน เช่น พื้นที่อุทยาน เป็นต้น ซึ่งเป็นปัญหาระหว่างหน่วยงานรัฐที่ดูแลพื้นที่กับชุมชนที่อยู่อาศัยในพื้นที่มาก่อน ทำให้การบังคับใช้กฎหมายของหน่วยงานหนึ่งบางครั้งไม่สามารถดำเนินการได้ทันที เพราะเข้าไปเกี่ยวข้องกับข้อบังคับของกฎหมายที่ดูแลโดยหน่วยงานอื่น ทำให้เสียเวลาและไม่ได้ประสิทธิภาพ

4.3 เจ้าหน้าที่รัฐขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวสีเขียว ทำให้ไม่สามารถบังคับใช้กับผู้ประกอบการได้อย่างจริงจัง รวมทั้ง การให้ความรู้กับผู้ประกอบการสำหรับแนวทางการปฏิบัติที่ถูกต้องตามกฎหมายได้อย่างเต็มที่ เช่น กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับคาร์บอนเครดิต เป็นต้น

4.4 ปัญหาภาระค่าใช้จ่ายสูงที่เกิดขึ้นจากการปรับตัวเข้าสู่กฎหมาย กฎ ระเบียบของต่างประเทศ เพื่อยกระดับมาตรฐานการให้บริการสำหรับขยายตลาดนักท่องเที่ยวให้กว้างขวางมากขึ้น เช่น กฎหมาย CSRD ของสหภาพยุโรป เกี่ยวกับการทำธุรกิจโรงแรม ที่จะมีผลบังคับใช้เร็ว ๆ นี้ เป็นต้น หรือกฎหมาย CBAM (Carbon Border Adjustment Mechanism) คือ มาตรการปรับคาร์บอนก่อนข้ามพรมแดนของสหภาพยุโรป ที่มีการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมจากผู้นำเข้าสินค้าประเภทที่มีการปล่อยคาร์บอนในกระบวนการผลิตสูง ซึ่งคาดว่าจะเริ่มใช้ในปี พ.ศ. 2569

4.5 กฎหมายส่งเสริมการลงทุนยังไม่มีกำหนดสิทธิประโยชน์ให้กับผู้ประกอบการที่สนใจปรับเปลี่ยนสู่การเป็นธุรกิจท่องเที่ยวสีเขียว ภายใต้แนวคิดมลพิษเป็นศูนย์ (Net Zero) อย่างชัดเจน อาทิ ความช่วยเหลือค่าใช้จ่ายสำหรับผู้ตรวจสอบ มาตรการทางภาษี ค่าอุปกรณ์และเครื่องมือในการปรับเปลี่ยน เช่น การใช้พลังงานแสงอาทิตย์แทนพลังงานไฟฟ้า และการเปลี่ยนมาใช้รถพลังงานไฟฟ้า (EV) เป็นต้น

4.6 ยังไม่มีกฎหมายเกี่ยวกับก๊าซเรือนกระจก และกฎหมายเกี่ยวกับเครดิตคาร์บอน เพื่อผลักดันและสนับสนุนให้ประเทศไทยสามารถบรรลุเป้าหมายการปล่อยก๊าซเรือนกระจก (CHG) สุทธิเป็นศูนย์ภายในปี พ.ศ.2608

4.7 มาตรฐานการให้บริการการท่องเที่ยวของไทยยังไม่เป็นไปตามมาตรฐานสากล เช่นมาตรฐาน SHA และ SHA Plus+ มาตรฐาน STAR สำหรับโรงแรมที่พัก ธุรกิจนันทนาการ การนำเที่ยว มัคคุเทศก์ และอื่น ๆ รวมทั้ง มาตรฐาน CF Hotel ที่มีการคำนวณ Carbon Footprint ใช้มาตรฐานเทียบเท่าระดับสากล Green Hotel และ Green Hotel Plus ซึ่งเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานที่ได้รับการยอมรับในระดับโลก รวมทั้งมาตรฐานการท่องเที่ยวของอาเซียน เช่น มาตรฐาน ASEAN Spa Service Standard มาตรฐาน ASEAN Green Hotel Standard มาตรฐาน ASEAN Green Restaurant และ Green Homestay เป็นต้น

5. ผลการรับฟังความคิดเห็นปัญหาอุปสรรคด้านกฎหมายของธุรกิจที่ศึกษา

5.1 ปัญหาอุปสรรคของธุรกิจขนส่งเพื่อการท่องเที่ยว

1) ธุรกิจธุรกิจรถเช่าเพื่อการท่องเที่ยว ปัญหาเกิดจากการที่ไม่มีกฎหมายควบคุมธุรกิจรถเช่าเพื่อการท่องเที่ยวโดยเฉพาะ ทั้งไม่มีการกำหนดให้ผู้ให้บริการรถเช่าต้องให้เช่ารถที่ปราศจากมลพิษ หรือ รถไฟฟ้า

2) ปัญหากฎหมายด้านการขนส่งทางเรือ มีปัญหาจากอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการป้องกันมลพิษจากเรือ ที่ ผู้ประกอบการทางเรือ การทำประมง และการท่องเที่ยวเรือสำราญ (Cruise) ที่ ต้องมีการจัดทำแผนการจัดการขยะบนเรือ และมีการจัดบันทึกการทิ้งขยะในส่วนต่าง ๆ แต่ยังไม่มีการบังคับอย่างจริงจัง

3) ปัญหาทางด้านกฎหมายอื่นๆที่เกิดกับธุรกิจขนส่งเพื่อการท่องเที่ยว อาทิ ขาดการสนับสนุนจากภาครัฐทางด้านการลดหย่อนภาษีการนำเข้าอุปกรณ์ต่าง ๆ ทำให้มีต้นทุนสูงในการปรับเปลี่ยนมาสู่รถยนต์ไฟฟ้า รวมทั้ง เรื่องของสถานีอัดประจุไฟฟ้าในพื้นที่ท่องเที่ยวที่ยังไม่ครอบคลุมพื้นที่อย่างกว้างขวาง

5.2 ปัญหาอุปสรรคด้านกฎหมาย กฎ ระเบียบ ของธุรกิจบริการที่พัก

1) ธุรกิจบริการที่พัก ที่เป็นโรงแรมขนาดกลางและขนาดเล็กส่วนใหญ่ยังไม่จดทะเบียนถูกต้องภายใต้พระราชบัญญัติโรงแรม และยังไม่สามารถเข้าสู่ระบบมาตรฐาน โดยเฉพาะมาตรฐาน G-Hotel Plus ซึ่งเป็นมาตรฐานที่สูงมาก ทั้งยังมีปัญหาสถานที่พักที่อยู่ในเกณฑ์ต้องขอใบอนุญาตประกอบธุรกิจโรงแรมจำนวนมาก ไม่ได้ดำเนินการขอใบอนุญาต ซึ่งเกิดจากสาเหตุต่างๆ เช่น ข้อจำกัดของกฎหมาย โดยเฉพาะด้านกฎหมายควบคุมอาคาร กฎหมายผังเมือง และกฎหมายสิ่งแวดล้อม และบางส่วนไม่สนใจที่จะดำเนินการขอใบอนุญาตให้ถูกต้อง

2) กฎหมายตรวจคนเข้าเมือง กำหนดให้สถานประกอบการต้องแจ้งสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง (ตม.) ภายใน 24 ชั่วโมง กรณีที่มีลูกค้าต่างชาติเข้าพัก มิฉะนั้นจะโดนปรับ ทำให้ธุรกิจขนาดเล็กมีปัญหาในการดำเนินการตามกฎหมาย ระเบียบที่ได้วางไว้

3) การขอใบอนุญาตต่าง ๆ เช่น การขอใบอนุญาตประกอบการรีสอร์ทเป็นโรงแรมขนาดเล็ก จำนวน 10 ห้อง เป็นต้น มีความล่าช้า มีขั้นตอนยุ่งยาก และมีค่าใช้จ่ายมาก การขออนุญาตโฮมสเตย์มีปัญหาไม่มีแบบก่อสร้าง หรือสร้างที่พักมานานมากแล้ว บางแห่งไม่มีเอกสารที่ดิน หรือการอนุญาตให้ใช้ที่ดิน ทำให้ยื่นขอจดทะเบียนไม่ได้ กลายเป็นสถานประกอบการที่ผิดกฎหมาย

5.3 ปัญหาอุปสรรคของธุรกิจอาหารและเครื่องดื่ม

1) ปัญหาทางด้านกฎหมายที่เกิดกับธุรกิจร้านอาหาร อาทิ ไม่มีพระราชบัญญัติอาหารโดยเฉพาะสำหรับร้านอาหารขนาดเล็ก และไม่ได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานในพื้นที่อย่างสม่ำเสมอสำหรับอาหารแปรรูปที่ไม่มีป้ายรับรองจากกรมอนามัย

2) ปัญหาการทับซ้อนในการปฏิบัติทางด้านกฎหมายระหว่างหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมอนามัยที่ทำหน้าที่ตรวจสอบคุณภาพของวัตถุดิบและภาชนะบรรจุ กับองค์การอาหารและยา (อย.) ที่มีหน้าที่ตรวจสอบกระบวนการผลิตและขึ้นทะเบียน เป็นต้น ทำให้ผู้ประกอบการร้านอาหารเสียเวลาไม่สามารถดำเนินธุรกิจได้ และที่สำคัญ คือ ผู้ออกกฎหมายกับหน่วยงานที่ใช้บังคับกฎหมายเป็นคนละหน่วยงาน ทำให้การดำเนินการมีความขัดแย้งกัน

3) ร้านอาหารขนาดเล็กในชุมชนท้องถิ่น มีปัญหาการปฏิบัติตามกฎหมายสาธารณสุข ซึ่งมีรายละเอียดมาก และผู้ประกอบการร้านอาหารและผู้สัมผัสอาหารต้องเข้ารับการอบรมที่กระทรวงได้กำหนดไว้ ขณะที่หน่วยงานของรัฐมีเจ้าหน้าที่ในการจัดอบรมไม่เพียงพอ และยังมีปัญหาการจัดการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม เช่น การจัดการขยะ น้ำเสีย ทำให้มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในชุมชน

5.4 ปัญหาอุปสรรคของธุรกิจนันทนาการ

1) กฎหมายที่เกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมนันทนาการในแหล่งท่องเที่ยวมีความไม่เหมาะสมและไม่ให้เอื้อต่อการสร้างรายได้ของชุมชน เช่น กฎหมายการนั่งเรื่อนำเที่ยว ที่กำหนดจำนวนผู้โดยสารให้เหมาะสมกับขนาดและประเภทของเรือ มีเงื่อนไขการจัดเสื้อชูชีพ เป็นต้น

2) ธุรกิจสปาและเวลเนส ที่ขาดการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องอย่างจริงจังกับธุรกิจที่ไม่จดทะเบียนถูกต้องตามกฎหมาย และการบังคับใช้กฎหมายของหน่วยงานรัฐ เช่น การต่ออายุใบอนุญาต เป็นต้น

3) ธุรกิจนันทนาการมีทั้งที่มีความเสี่ยงสูง เช่น การท่องเที่ยวเชิงผจญภัย การล่องแก่ง การจัดกิจกรรมกลางแจ้ง เช่น การแข่งกีฬา การจัดงานแสดงต่างๆ เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้ บางประเภทจะมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะกิจกรรมขนาดใหญ่ที่มีคนเข้าร่วมงานจำนวนมาก จะเกิดผลกระทบจากปัญหาด้านขยะ น้ำเสีย คำนวณจากการจราจรที่หนาแน่น และเสียงรบกวน เป็นต้น ในขณะที่การอนุญาตการจัดกิจกรรมเหล่านี้ โดยเฉพาะกิจกรรมขนาดใหญ่ ยังไม่มีกฎหมายกำหนดให้จัดทำรายงานวิเคราะห์ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

5.5 ปัญหาอุปสรรคของธุรกิจบริการท่องเที่ยว (ด้านกฎหมาย / การบังคับใช้กฎหมาย)

1) พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน ที่มีรูปแบบการบริการด้านการท่องเที่ยวที่หลากหลายมากขึ้น เช่น ในปัจจุบัน มีพนักงานขับรถรับจ้างทำงานในลักษณะของธุรกิจนำเที่ยว หรือมัคคุเทศก์ให้บริการในขอบเขตมากกว่าการเป็นมัคคุเทศก์ โดยทำในส่วนที่เป็นธุรกิจนำเที่ยวด้วย รวมทั้งกรณีผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวของต่างชาติ นำมัคคุเทศก์ต่างชาติเข้ามาทำงานอย่างผิดกฎหมาย ส่งผลกระทบต่อมัคคุเทศก์และอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของไทย

2) ยังไม่มีกฎหมายที่ใช้กำกับทัวร์ศูนย์เหรียญโดยตรง ปัจจุบันกรมการท่องเที่ยวใช้วิธีการจับกุมปราบปราม โดยความร่วมมือกับผู้ประกอบการและไกด์ที่ให้ข้อมูล และใช้กฎหมายการควบคุมราคามาเป็นเกณฑ์ในการตรวจสอบกิจการทัวร์ที่มีราคาต่ำกว่าที่ควบคุม

3) ปัญหาการดำเนินการของแพลตฟอร์มต่างประเทศด้วยการเปิดของห้องพักในระบบออนไลน์ Online Travel Agency – OTA ทำให้ผู้ประกอบการโรงแรมของไทยที่นำบริการจำหน่ายผ่านแพลตฟอร์มเหล่านี้เป็นฝ่ายเสียเปรียบ

4. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงกฎหมายเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวภายใต้แนวคิดที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม มีดังนี้

1) ควรมีการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวให้มีแนวทางการดำเนินการที่สอดคล้องกับการท่องเที่ยวสีเขียว เช่น กฎหมายโรงแรม กฎหมายอาหาร กฎหมายการท่องเที่ยว กฎหมายขนส่ง เป็นต้น รวมทั้งให้มีการบังคับใช้กฎหมายให้มีประสิทธิภาพ เช่น การจดทะเบียนโรงแรมขนาดเล็ก โฮมสเตย์ผู้ประกอบการขนส่ง เป็นต้น โดยให้มีความสะดวกในการจดทะเบียนผ่านระบบออนไลน์ และมี กฎหมายสำหรับกำกับดูแลสถานพักแรมขนาดเล็กที่ไม่ใช่โรงแรม โดยครอบคลุมสถานพักแรมประเภทต่าง ๆ เช่น โฮมสเตย์ โฮมลอว์ด์ แพคเกจแรม การกางเต็นท์ ตึกแถว บ้านพัก เพื่อความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว และไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

2) ให้มีนโยบายส่งเสริม มาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวและมาตรฐานโรงแรมที่เป็นมิตรกับสุขภาพและสิ่งแวดล้อมทั้งการบริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวต้องสอดคล้องกับมาตรฐานอาเซียน ทั้งมาตรฐานสปา มาตรฐานภัตตาคาร มาตรฐานโฮมสเตย์ มาตรฐานโรงแรมสีเขียว เป็นต้น

3) กฎหมายส่งเสริมการลงทุน กำหนดให้มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้แหล่งท่องเที่ยวทั่วประเทศ มีการปรับปรุงสถานที่ให้เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการเปลี่ยนจากการใช้ยานพาหนะที่ใช้น้ำมันมาเป็นใช้ไฟฟ้า และส่งเสริมการลงทุนแก่ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวที่ลงทุนด้านการใช้พาหนะเพื่อบริการนักท่องเที่ยว

4) องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นควรมีแผนงานการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยรัฐบาลให้การสนับสนุน เช่น ให้มีการปรับเปลี่ยนใช้รถไฟฟ้าเป็นรถโดยสารประจำทาง และส่งเสริมการดัดแปลงรถยนต์ที่ใช้เชื้อเพลิงจากระบบน้ำมันเป็นรถไฟฟ้า และจัดทำแผนพัฒนาเมืองให้เป็นเมืองคาร์บอนต่ำ

5) พิจารณาให้มีการออกกฎหมายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเช่นเดียวกับในต่างประเทศ เช่น กฎหมายที่กำหนดความรับผิดชอบต่อผู้ที่ปล่อยสารอันตราย และกำหนดให้ผู้ก่อมลพิษต้องรับผิดชอบร่วมกันในการชดเชยค่าเสียหาย และให้มีการจัดตั้งกองทุนเพื่อฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม (Guarantee Funding for Environmental Restoration) เพื่อให้มีแหล่งเงินทุนในการฟื้นฟูหากเกิดความเสียหายทางสิ่งแวดล้อม รวมทั้ง กำหนดให้ผู้ประกอบการต้องจัดทำประกันและตั้งสำรองเงินทุนสำหรับฟื้นฟูความเสียหายที่อาจเกิดขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและสิ่งแวดล้อม.(2568). *Green Hotel*. สืบค้นเมื่อ 15 กรกฎาคม 2567, จาก <https://greenhotelthai.com/th/introduce>
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2553). *แนวคิดสีเขียว 7 ประการ* สืบค้นเมื่อ 15 กรกฎาคม 2567, จาก <https://7greens.tourismthailand.org/%>
- ประพันธ์ ลีน้อย. (2567). *Sustainable Tourism* จัปตาการท่องเที่ยวแนวใหม่ที่ใส่ใจความยั่งยืน. วิจัย กรุงเทพฯ.
- มูลนิธิไปไม้เขียว. (2541). *โครงการไปไม้เขียว*. สืบค้นเมื่อ 21 กรกฎาคม 2567, จาก <https://www.greenleafthai.org/article/>
- วัชรินทร์ ชินวรวัฒนา. (2566). *กุญแจสำคัญของการเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจสีเขียว*. ธนาคารแห่งประเทศไทย สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2559). *ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการท่องเที่ยวสีเขียว (Green Tourism), พ.ศ. 2560 – 2562* สืบค้นเมื่อ 25 กรกฎาคม 2567, จาก <http://tourism.library.tat.or.th/medias/T26666.pdf>
- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2567). *การศึกษากฎหมาย กฎ ระเบียบในกลุ่มธุรกิจการท่องเที่ยวภายใต้แนวคิดที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม*. สำนักวิจัยเศรษฐกิจและประเมินผล, บริษัท เอ็กเซลเลนซ์ บิซิเนส แมเนจเม้นท์ จำกัด
- Germán Portillo. (2024). Green economy. Retrieved July 25, 2024, from <https://www.renovablesverdes.com/th>